

В. М. Чагаринська

здобувачка I курсу спеціальність «Право»

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

***Науковий керівник:** к. ю. н., доцент кафедри конституційного права та правосуддя М. О. Саракуца*

АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ ТА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Процес європейської інтеграції України передбачає не лише політичне та економічне зближення з Європейським Союзом, але й адаптацію українського законодавства та національної правової системи до стандартів ЄС, зокрема у сфері юстиції та внутрішніх справ. Саме ці органи України

мають надзвичайно важливе значення у забезпеченні правопорядку, забезпечення верховенства права, захисту прав людини та функціонування правової системи. Тримаючи напрямок європейського зовнішньополітичного спрямування, уникнути процесу адаптації у правовій системі України неможливо. Саме, тому постає питання про необхідність гармонізації, тобто зближення правих систем, у сфері органів юстиції і внутрішніх справ у відповідність з *acquis communautaire*.

Після підписання «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» для України стало обов'язком адаптувати своє законодавство відповідно до *acquis* ЄС, зокрема у сфері свободи, безпеки та правосуддя.

Адаптація законодавства - процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis* ЄС. «Державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні та спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроєктування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу під час нормопроєктування, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроєктного, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України» [1]. Якщо говорити про адаптацію саме у сфері органів юстиції та внутрішніх справ, то варто виокремити деякі її напрямки:

1) адаптацію законодавства у сфері кримінального судочинства: імплементація механізмів міжнародної правової допомоги, запобігання та протидію корупції, тощо.

2) реформа правоохоронних органів: реформування діяльності центральних органів виконавчої влади відповідно до європейського принципу верховенства права.

3) адаптація судової системи та правової допомоги: забезпечення незалежності та прозорості судової системи, удосконалення системи виконання судових рішень, підвищення кваліфікації суддів, тощо.

Після визначення основних напрямків адаптації у цих сферах, можемо зазирнути глибше у їх значенні та деякі організаційні трансформації. В Угоді про асоціацію, питанням кримінального судочинства присвячений цілий розділ, який має назву «Юстиція, свобода та безпека». Початком цього розділу є те, що в рамках співробітництва необхідно надати особливого значення, щодо утвердження права верховенства та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління та правоохоронних і судових органів зокрема.

Тепер варто охарактеризувати перший напрямок, яким є максимальне наближення національних стандартів роботи правоохоронних та судових

органів до стандартів Європейського Союзу. Тобто, тут потрібно зазначити, що «йдеться про зміну окремих кримінально-процесуальних та організаційних аспектів діяльності правоохоронних та судових органів із тим, щоби останні належною мірою забезпечували реалізацію принципу верховенства права та дотримання прав людини» [2]. А також, щоб робота поліції, прокуратури та суддів була прозорою та підзвітною перед суспільством, щоб всі працівники цих спеціально уповноважених компетентних органів мали високий рівень підготовки та дотримувались професійної етики. На сьогоднішній день, ми вже бачимо позитивні зміни у цих структурах, але для їх досягнення було покладено великі зусилля. В Угоді про асоціацію вказано про співробітництво в таких сферах: обміну інформацією щодо існуючих правил, обмін найкращими практиками та посилення потенціалу.

Другим напрямком є боротьба із злочинністю та корупцією, нажаль, ці проблеми займають центральне місце у внутрішній політиці та суспільстві України. Також, в Угоді, окремо зазначені деякі напрямки, які також стосуються цієї теми: запобігання відмиванню коштів, а також розвиток ефективних механізмів антикорупційної політики.

У червні 2017 року в Україні була запущена антикорупційна ініціатива ЄС, яка отримала назву EUACI. «Вона фінансується ЄС і впроваджується Міністерством закордонних справ Данії, а також має чотири компоненти: підтримка антикорупційних інституцій; підтримка у підвищенні прозорості та підзвітності процесу відбудови України; підтримка Міст Доброчесності: Житомир, Маріуполь, Нікополь, Шептицький, Чернівці та Миколаїв; підтримка громадянського суспільства та розслідувальних медіа» [3]. Завдяки цій програмі в Україні сталося посилення антикорупційних органів та розвиток антикорупційної юстиції, а також вони отримали навчання за стандартами ЄС та сучасні інструменти розслідування.

Охарактеризувавши ключові питання цієї теми, ми прийшли до не менш цікавого питання, перспективи та виклики розвитку адаптації українського законодавства до стандартів ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ. Цей процес безпосередньо пов'язаний з впровадженням асquis ЄС та виконанням умов для повноправного членства. Адаптація законодавства у сфері юстиції та внутрішніх справ має довгостроковий і системний характер. Вона здійснюється як у межах Угоди про асоціацію, так і в рамках переговорного процесу щодо вступу до ЄС. Відповідно Методології розширення 2020 року переговорний процес організовано за 6 кластерами асquis ЄС, кожен із яких має певну кількість розділів для переговорів. [4] Станом на 2026 рік переговори у сфері юстиції та внутрішніх справ, які входять до першого кластера, який має

назву «Основи процесу вступу» (Fundamentals), перебувають у стадії активного технічного діалогу та виконання конкретних умов.

Україна завершила процедури скринінгу законодавства на початку 2026 року та очікує на офіційне відкриття перемовин за першим кластером, що є найважливішим етапом. Також, варто сказати про основні напрямки перспективи у цій сфері. Перспектива судова реформи та забезпечення верховенства права полягає у, створенні повністю незалежної та ефективної судової системи, яка б відповідала європейським стандартам. У 2025 році Єврокомісія відзначила суттєвий прогрес України в реформах, зокрема у судочинстві, підтвердивши готовність до відкриття нових переговорних кластерів, а також створено робочі групи для реформування адвокатури та приведення її до європейських стандартів, зокрема у верховенстві права. До 2028 року Україна планує повністю адаптувати національне законодавство до права ЄС, що є передумовою вступу. Основна перспектива у реформі правоохоронних органів полягає у переході від каральної моделі до поваги прав людини та ефективній боротьбі з корупцією. Важливою перспективою є залучення громадськості до перевірки реформи, підготовки звітів та пропозицій до законів, що забезпечує відкритість та підзвітність органів. Щодо захисту прав людини, то тут перспектива полягає у імплементації стандартів ЄС щодо прав дитини, осіб, постраждалих від війни, ВПО, а також протидія дискримінації. Адаптація до європейських стандартів прав людини підвищує рівень життя громадян та зміцнює довіру до державних інституцій, що є критично важливим для успішної інтеграції.

Підсумовуючи, адаптація українського законодавства до стандартів Європейського Союзу у сфері юстиції та внутрішніх справ є стратегічно важливим і неминучим процесом, що визначає успішність європейської інтеграції України. Реалізація положень Угоди про асоціацію та впровадження *acquis communautaire* сприяють формуванню ефективної, прозорої та підзвітної системи правосуддя, заснованої на принципах верховенства права та захисту прав людини. Саме тут, особливого значення набуває системність реформ, інституційна спроможність органів державної влади та належне кадрове забезпечення процесу адаптації. Хоч Україна вже і зробила великі та суттєві зміни, що покращило нашу правову систему, у подальшому на нас чекає ще довга та плідна праця.

В умовах триваючої збройної агресії адаптація законодавства набуває додаткового значення як інструмент зміцнення державності, забезпечення правопорядку та захисту прав громадян, зокрема внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від війни. Війна виступає одночасно і викликом, і каталізатором реформ, оскільки вимагає оперативного впровадження європейських стандартів

у сфері кримінального правосуддя, протидії злочинності та захисту прав людини в умовах воєнного стану. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри до державних інституцій як всередині країни, так і на міжнародному рівні.

Перспективи подальшого розвитку цього процесу є позитивними за умови збереження сталих політичних реформ та виконання зобов'язань перед Європейським Союзом. Досягнення повної гармонізації законодавства, відкриття та успішне проходження переговорних кластерів, а також поглиблення співпраці з європейськими інституціями створюють передумови для набуття Україною повноправного членства в ЄС. Адаптація законодавства у сфері юстиції та внутрішніх справ виступає не лише юридичним обов'язком, а й фундаментом побудови сучасної демократичної, правової держави європейського зразка.

Література:

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
2. Адаптація законодавства України у сфері кримінального судочинства до законодавства ЄС: визначення основних напрямів. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/orlean_45.pdf.
3. Антикорупційна ініціатива ЄС (EUACI). URL: <https://euaci.eu/about-programme/>.
4. Процес вступу України до ЄС у контексті регіонального та місцевого розвитку. URL: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf>.